

ПОСЕБНИ ТИПОВИ ПРЕДИКАТСКИХ РЕЧЕНИЦА

1. Безличне (имперсоналне, бесубјекатске) реченице

П₁ ≠ субјекат + предикат:

Свитало је.

Субјекатско-предикатска реченица:

Зора је свитала.

Дани су рано свитали.

Основна разлика је што у првој реченици нема субјекта из чега проистиче да не може бити ни слагања с њим, тј. конгруенције. Зато глагол не стоји у конгруентном већ у неутралном облику, а то је **3. ЛИЦЕ ЈЕДНИНЕ СРЕДЊЕГ РОДА**.

Пошто неутрални облик не показује разлику у лицу назива се безлични или имперсонални облик. Зато се ове реченице називају безличне или имперсоналне, а пошто у њима нема субјекта и бесубјекатске.

У субјекатско-предикатској реченици се исказује ситуација приписана њеном носиоцу. У безличној реченици се износи ситуација која се реализује без учешћа неког носиоца ситуације, тј. нека појава или стање које не зависе од неког другог појма.

	субјекатско-предикатска (лична, персонална) реченица	безлична (имперсонална, бесубјекатска) реченица
субјекат	постоји	не постоји
облик глагола	конгруентан (лични, персонални)	неутралан (безлични, имперсонални) 3. л. јед. ср. р
значење	ситуација приписана субјекатском појму	појава, стање, процес који се реализује без учешћа носиоца ситуације

Глаголи који се употребљавају у оваквим реченицама везани су углавном за атмосферске појаве: грмети, севати, свитати, смркавати се, дувати, пљуштати, наоблачити се.

Задаци:

1. Подвуци предикат и напиши у каквом је облику:
Данас је топло. Напољу је хладно. Јуче је захладнело. У даљини је севало.
2. У датим реченицама глагол стави у перфекат и објасни разлику међу њима:
Ветар дува. Напољу дува.

3. Реченице са логичким субјектом

Субјекатско-предикатска реченица

Пера спава/је спавао.

Пера игра кошарку.

У реченицама са логичким субјектом, субјекат је носилац ситуације означене реченицом, није вршилац радње. Субјекат осећа потребу или жељу да врши радњу означену предикатом.

Реченица са логичком субјектом

Пери се спавало.

Пери се играла кошарка.

Субјекат стоји у зависном падежу, а глагол не конгруира са њим > логички или семантички субјекат.

1. Одреди логички и граматички субјекат:

Пери је досадно.   Годи ми.   Пери је задрхтала рука.   Пери севају очи.

Перу је мучила киселина.   Не тиче ме се.   Перу је болела глава.

Егзистенцијалне реченице са логичким субјектом у генитиву

Њима се исказује (не)постојање неког појма.

Данас има наставе. субјекат у генитиву

Јуче није било наставе.

Сутра неће бити наставе.

Више нема времена.

Увек је било љубави.

2. Одреди субјекат:

Сад ми је лакше.

Овде нам је пријатно.

Застао му је дах.

3.Обезличене конструкције (реченице са безличном конструкцијом)

Некада се ретко путовало.

Људи су некада ретко путовали.

По чему се разликују ове две реченице?

У првој реченици **нема субјекта, глагол је у неутралном облику (3. л. јед. с.р.) у повратном рефлексивном облику**. Безличне и обезличене реченице су сличне, али се и разликују. У безличним реченицама се не подразумева постојање носиоца ситуације (субјекта). **Реченице са безличном конструкцијом** су формиране од личних глагола па се код њих подразумева постојање вршиоца радње. Зато се оне називају и **обезличене реченице**.

	субјекатско-предикатске реченице	обезличене реченице (реченице са безличном конструкцијом)
вршилац радње	исказан (субјектом)	није исказан (нема субјекта)
глагол	у конгруентном облику	у неутралном облику (3. л. с.р.)
облик глагола	активни	повратни облик

У оваквим реченицама се врши деагентизација, тј. формално одстрањивање агенса, који у стварности и даље постоји. Оне се употребљавају када се ради о уопштеном агенсу.

До тога места се тешко стиже.

Човек до тог места тешко стиже.

Уопштавање се може конкретизовати употребом месне одредбе:

У касарнама се рано леже и рано устаје. (војници)

Обезличене реченице се употребљавају и када је колективни агенс:

У нашој школи се само прича о Италији.

Вежба: 1. Обезличи следеће реченице

На возачком испиту човек лако падне.

Јуче су у фабрици радници радили до касно у ноћ.

Када стижемо у хотел?

2. У новинама наћи примере обезличног изражавања

4. Реченице са пасивном конструкцијом

I Пасивна конструкција са партиципским пасивом

Наставничко веће је наградило Перу. субјекат = агенс

Пера је награђен (од стране Наставничког већа).

субјекат = пацијенс + пасивни облик глагола + агентивна одредба: од + именица у генитиву

Пасивна конструкција са партиципским пасивом од прелазних глагола

	активна реченица	пасивна реченица
облик прелазног глагола	актив	партиципски пасив
агенс	= субјекат	може бити исказан агентивном одредбом
пацијенс	= објекат	= субјекат

II Конструкције с рефлексивним пасивом

Ученици у нашој школи (не) читају лектире.

У нашој школи се (не) читају лектире.

Рефлексивни пасив = прелазни глагол + субјекат = пацијенс

у рефлексивном личном облику

Вежба:

1. Подвуци предикат и одреди врсту пасива у следећим реченицама:

Град је бомбардован од стране непријатеља.

Кишобран се често заборавља.

Он је напуштен од свих пријатеља.

Тај речник се тешко налази.

2. Начини реченицу са партиципским пасивом од глагола уважавати и покажи разлику у односу на активну.
3. Начини реченицу с рефлексивним пасивом од глагола губити и градити и покажи разлику у односу на активну.